

Informacja w sprawie zasad organizowania nauki religii i etyki

w roku szkolnym 2014/2015

25 marca br. zostało podpisane rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach.¹ Nowelizacja przepisów *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach* (Dz. U. Nr 36, poz. 155, z późn. zm.) wynikała z konieczności wykonania przez Rzeczpospolitą Polską wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu w sprawie „Grzelak przeciwko Polsce”.

Wprowadzone zmiany mają na celu zapewnienie nauki etyki każdemu uczniowi zainteresowanemu udziałem w zajęciach z tego przedmiotu, eliminując wskazane przez Europejski Trybunał Praw Człowieka przypadki odmowy zorganizowania zajęć z etyki przez szkołę lub organ prowadzący z powodu braku wymaganej dotychczas liczby co najmniej trzech uczniów. Zmiany przepisów pozwolą również zapewnić udział w zajęciach z religii tym uczniom, którzy z racji przynależności do niewielkich liczebnie kościołów lub związków wyznaniowych o uregulowanej w Rzeczypospolitej Polskiej sytuacji prawnej, z powodu wspomnianych wyżej ograniczeń nie mogli korzystać z przysługujących im praw wynikających z art. 53 ust. 4 Konstytucji RP.

Znowelizowane przepisy wchodzi w życie z dniem 1 września 2014 r. Wprowadzone zmiany dotyczą jedynie zniesienia kryterium uzależniającego tworzenie grupy międzyszkolnej/pozaszkolnego punktu katechetycznego od zgłoszenia co najmniej trzech uczniów oraz doprecyzowania formy wyrażenia życzenia w sprawie udziału w zajęciach z religii lub etyki (w miejsce oświadczenia wyrażanego w najprostszej formie wprowadza się oświadczenia w formie pisemnej, z zachowaniem dotychczasowej możliwości jego zmiany).

Pozostałe zasady nie uległy zmianie, jednakże z uwagi na pytania kierowane do Ministerstwa Edukacji Narodowej, zasadne jest ich przypomnienie.

1. Status przedmiotów *religia i etyka*

Nauka religii i etyki jest organizowana w szkołach na życzenie rodziców, bądź pełnoletnich uczniów, według zasad określonych w przywołanym wyżej rozporządzeniu. Od 1 września 2014 r. będzie obowiązywać zasada wyrażania życzenia w formie oświadczenia pisemnego.

Religia i etyka nie są dla ucznia przedmiotami obowiązkowymi, udział w nich jest dobrowolny. O udziale ucznia w zajęciach z tych przedmiotów decydują rodzice lub pełnoletni uczniowie poprzez złożenie - na zasadzie dobrowolności - wspomnianego oświadczenia. Po złożeniu oświadczenia udział w wybranych zajęciach staje się dla ucznia obowiązkowy.

Uczeń może uczestniczyć w zajęciach z religii, z etyki, z obu przedmiotów, może też nie wybrać żadnego z nich. Na możliwość wyboru przez ucznia obu przedmiotów zwrócił uwagę

Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z dnia 20 kwietnia 1993 r. U 12/92 oraz w wyroku z dnia 2 grudnia 2009 r. sygn. akt U 10/07.

Jeśli w danej szkole część uczniów wyrazi życzenie uczestniczenia w zajęciach zarówno z religii, jak i z etyki, szkoła jest zobowiązana umożliwić im udział w zajęciach z obu przedmiotów, umieszczając odpowiednio (bezkolizyjnie) godziny nauki religii i etyki w planie zajęć szkolnych.

Jeżeli uczeń nie korzysta w szkole z nauki religii lub etyki, szkoła ma obowiązek zapewnić temu uczniowi w czasie trwania lekcji religii lub etyki opiekę lub zajęcia wychowawcze.

Szkoła nie ma prawa domagać się oświadczeń informujących o nieuczestniczeniu ucznia w zajęciach z religii i/lub etyki, natomiast w przypadku rezygnacji z udziału w tych zajęciach konieczne jest poinformowanie szkoły o zmianie decyzji.

2. Organizacja zajęć

Szkoła organizuje zajęcia z religii (określonego wyznania) i etyki w klasach (oddziałach) lub grupach międzyklasowych (międzyoddziałowych), gdy otrzyma co najmniej siedem zgłoszeń dotyczących danego przedmiotu. Zgodnie z przywołanymi przepisami szkoła ma obowiązek zorganizowania lekcji religii lub etyki dla grupy nie mniejszej niż 7 uczniów danej klasy lub oddziału.

Jeśli w szkole zgłosi się mniej niż siedmiu uczniów, dyrektor szkoły przekazuje oświadczenia organowi prowadzącemu, który organizuje odpowiednio zajęcia z etyki w grupach międzyszkolnych oraz zajęcia z religii - w porozumieniu władzami zwierzchnimi kościoła lub związku wyznaniowego - w pozaszkolnych punktach katechetycznych.

W celu ułatwienia organizacji nauczania etyki w szkole zaleca się, aby w przypadku niewielkiej liczby uczniów wybierających etykę stosować rozwiązania organizacyjne umożliwiające prowadzenie zajęć w grupach różnowiekowych, łączących uczniów z całego etapu edukacyjnego. W takim przypadku treści nauczania etyki powinny być podzielone na moduły nadające się do realizowania w dowolnej kolejności. Pozwoli to skonstruować ofertę nauczania etyki

w każdej szkole, nawet wtedy, gdy liczba uczniów wybierających etykę jest niewielka. W przypadku większej liczby uczniów wybierających etykę zaleca się, aby szkoła realizowała zajęcia w grupach łączących uczniów z jednego rocznika.

Jak już wspomniano, od 1 września 2014 r. przestaje obowiązywać dotychczasowe ograniczenie co najmniej trzech uczniów, dla których organ prowadzący tworzy grupę międzyszkolną lub pozaszkolny punkt katechetyczny. Oznacza to, że zajęcia z etyki lub religii (określonego wyznania) są organizowane nawet dla jednego ucznia. W takim przypadku wskazane jest, aby zajęcia z etyki odbywały się w szkole, w której uczeń ten spełnia obowiązek szkolny lub obowiązek nauki.

3. Oceny z religii i etyki

Oceny z religii i etyki są wliczane do średniej ocen ucznia, nie wpływają jednak na promocję.

Ocena z etyki jest umieszczana na świadectwie szkolnym bezpośrednio po ocenie zachowania. Nie należy wprowadzać jakichkolwiek dodatkowych informacji ujawniających, czy ocena dotyczy religii czy etyki. Z tego względu w przypadku świadectw dla I etapu edukacyjnego nie stosuje się oceny opisowej z „religii/etyki”. Niezgodne z przepisami jest również w zamieszczonym na świadectwie określeniu „religia/etyka” skreślenie lub podkreślenie jednego z przedmiotów.

Jeśli uczeń nie uczestniczył ani w zajęciach z religii, ani z etyki, na świadectwie szkolnym w miejscu przeznaczonym na ocenę z przedmiotu należy wstawić kreskę („religia/etyka -----), bez jakichkolwiek dodatkowych adnotacji. Jeśli natomiast uczeń zadeklarował udział w zajęciach z obu przedmiotów, zaleca się umieszczać na świadectwie szkolnym ocenę dla niego korzystniejszą (bez adnotacji, którego przedmiotu ona dotyczy) i tę ocenę wliczać do średniej ocen.

4. Treści nauczania

Za treści nauczania religii określonego wyznania odpowiadają właściwe władze zwierzchnie kościoła lub związku wyznaniowego. Zatwierdzone przez nie pogramy i podręczniki do nauki religii są przekazywane Ministrowi Edukacji Narodowej do wiadomości.

Cele, treści nauczania, zalecane warunki i sposób realizacji zajęć z etyki na wszystkich etapach edukacyjnych zostały określone w *rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. z 2012 r., poz. 977). Przepisy tego rozporządzenia stanowią bazę do opracowania przez nauczycieli programów nauczania etyki.

Wymagania, jakie powinien spełniać program nauczania etyki, wynikają z przepisów *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników* (Dz. U. z 2012, poz. 752).

Zgodnie z art. 22a ust.2 i 2b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.) nauczyciel przedstawia dyrektorowi szkoły program nauczania etyki. Dyrektor, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej dopuszcza do użytku w szkole zaproponowany przez nauczyciela program i wpisuje go do szkolnego zestawu programów nauczania.

Nauczyciel etyki może również skorzystać z programu udostępnionego na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji www.ore.edu.pl. W 2010 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej zainicjowało działania wspomagające nauczycieli etyki. W tym celu Ośrodek Rozwoju Edukacji, na zlecenie Ministerstwa, ogłosił w sierpniu 2010 r. konkurs na opracowanie programu nauczania etyki dla II, III i IV etapu edukacyjnego. Nagrodzony w konkursie program autorstwa Anny Ziemskiej i Łukasza Malinowskiego pn. *Ludzkie ścieżki. Kompleksowy program nauczania etyki na II, III i IV etapie edukacyjnym* jest dostępny na podanej wyżej stronie internetowej.

5. Kwalifikacje nauczycieli

Kwalifikacje zawodowe nauczycieli religii określają właściwe władze zwierzchnie kościoła lub związku wyznaniowego, w porozumieniu z Ministrem Edukacji Narodowej (w nawiązaniu do przepisów ogólnych w sprawie kwalifikacji wymaganych od nauczycieli).

Kwalifikacje wymagane od nauczycieli etyki wynikają z przepisów *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1207). Stosownie do przepisów przywołanego rozporządzenia, stanowisko nauczyciela etyki może zajmować osoba, która ukończyła odpowiednio:

1) studia wyższe (licencjackie lub magisterskie) na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczanym przedmiotem lub prowadzonymi zajęciami, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub

2) studia wyższe (licencjackie lub magisterskie) na kierunku, którego zakres określony w standardzie kształcenia dla tego kierunku studiów w grupie treści podstawowych i kierunkowych obejmuje treści nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub

3) studia wyższe (licencjackie lub magisterskie) na kierunku (specjalności) innym, a ponadto ukończyła studia podyplomowe w zakresie nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

Z uwagi na powyższe, w szkołach podstawowych, gimnazjach i w szkołach ponadgimnazjalnych zajęcia z etyki może prowadzić nauczyciel, który ukończył studia wyższe w zakresie filozofii lub etyki lub ukończył inne studia wyższe i studia podyplomowe w tym zakresie i posiada przygotowanie pedagogiczne. Możliwe jest również – na podstawie ww. przepisów – powierzenie prowadzenia zajęć z etyki nauczycielowi, który ukończył studia wyższe w innym zakresie niż filozofia/etyka, jeśli ich program obejmował treści nauczanego w szkole przedmiotu etyka w zakresie wynikającym z podstawy programowej przedmiotu, określone dla danego etapu edukacyjnego.

Decyzje w zakresie organizacji pracy szkoły lub placówki, w tym o powierzeniu nauczycielowi prowadzenia określonych zajęć, podejmuje dyrektor, który stosownie do art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.) jest kierownikiem zakładu pracy dla zatrudnionych w szkole lub placówce nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami.

Dyrektor szkoły oceniając kwalifikacje nauczyciela do nauczania przedmiotu etyka uwzględnia zakres treści nauczania wynikający z podstawy programowej tego przedmiotu.

Biorąc pod uwagę zakres treści przedmiotu etyka określony w podstawie programowej dla I, II i III etapu edukacyjnego można przyjąć, że w klasach I-III szkoły podstawowej zajęcia z etyki może również prowadzić nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, natomiast w klasach IV-VI szkoły podstawowej i gimnazjum również nauczyciel, który w trakcie studiów wyższych zrealizował zajęcia z zakresu filozofii lub etyki.

¹Dz.U. z 2014 r., poz. 478